

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet broj: S1 1 K 021644 19 Krž

Datum: donošenja 12.03.2019. godine
pismenog otpravka 21.03.2019. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: Sudija Hilmo Vučinić, predsjednik vijeća
Sudija Dr Miloš Babić, član
Sudija Mirza Jusufović, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
Milana Todovića

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Mersudin Pružan

Branilac optuženog Milana Todovića:

Slaviša Prodanović

Broj: S1 1 K 021644 19 Krž
Sarajevo, 12.03.2019. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću Apelacionog odjeljenja, Odjela I za ratne zločine sastavljenom od sudije Hilme Vučinića, kao predsjednika vijeća, te sudija Dr Miloša Babića i Mirze Jusufovića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice Lejle Džaferbegović, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Milana Todovića zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka g) u vezi sa članom 53. stav 1. i članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH) odlučujući po žalbi branioca optuženog Milana Todovića, adovokata Slaviše Prodanovića izjavljenoj protiv presude Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 1 K 021644 18 Kri od 04.12.2018. godine, nakon održane sjednice vijeća, dana 12.03.2019. godine, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Mersudina Pružana, optuženog Milana Todovića i njegovog branioca advokata Slaviše Prodanovića, na osnovu člana 310. stav 1. u vezi sa članom 313. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH), donio je slijedeću:

PRESUDU

Odbija se kao neosnovana, žalba branioca optuženog Milana Todovića, te se presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 1 K 021644 18 Kri od 04.12.2018. godine **potvrđuje**.

OBRAZLOŽENJE

I. TOK POSTUPKA

A. PRVOSTEPENA PRESUDA

1. Presudom Suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud BiH), broj S1 1 K 021644 18 Kri od 04.12.2018. godine, optuženi Milan Todović oglašen krivim da je radnjama

opisanim u izreci presude počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH u vezi sa tačkom g), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH pa je prvostepeni sud primjenom navedenih zakonskih propisa i članova 40. 42. i 48. KZ BiH osudio optuženog na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina.

2. Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH presudom je djelimično usvojen imovinskopravni zahtjev oštećene „S1“, pa se optuženi Milan Todović obavezao da oštećenoj „S1“ na ime naknade nematerijalne štete isplati iznos od 13.100,00 (trinaesthiljadaisto) KM, sve sa zakonskom zateznom kamatom od dana presuđenja, u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude, pod prijetnjom izvršenja. Istom presudom se odbio imovinskopravni zahtjev oštećene preko dosuđenog iznosa nematerijalne štete, i to iznos od 26.900,00 (dvadesetišesthiljadaidevetsto) KM, kao neosnovan, te se u tom dijelu oštećena upućuje na parnični postupak.

3. Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se pobijanom presudom oslobodio dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

B. ŽALBA I ODGOVOR

4. Protiv ove presude žalbu je izjavio branilac optuženog Milana Todovića, advokat Slaviša Prodanović i to zbog povrede krivičnog zakona, zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji i imovinskopravnom zahtjevu, te u žalbi predlaže da vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH žalbu uvaži, prvostepenu presudu preinači u tom smislu što će optuženom Milanu Todoviću izreći blažu kaznu.

5. U okviru žalbenog osnova pogrešne primjene krivičnog zakona branilac navodi da odbrana smatra da se u ovom predmetu trebao primjeniti krivični zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja radnji koje se stavljaju na teret optuženom, a to je Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: „KZ SFRJ“), koji je kao preuzet važio u Republici BiH, nakon njenog priznanja kao samostalne države. Branilac navodi da su se primjenom Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: „KZ BiH“) poništala dva principa na kojima počiva krivično pravo: princip zakonitosti i princip vremenskog važenja krivičnog zakona. Žalitelj smatra da je odredba člana 4a. KZ BiH nezakonita, protivustavna i protivna odredbi člana 11. Međunarodne povelje o ljudskim pravima i članom 7. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer se

odredbom člana 4a. KZ BiH obezvrijeđuju pravni postulati koji su zaštićeni međunarodnim poveljama i konvencijama, a to je „nullum crimen, nulla poena sine lege“ – kazne koje se mogu izricati moraju biti propisane, a u međunarodnom pravu kazne nisu bile propisane i ne mogu se naknadno propisati, a ne pogotovu izricati, kazne koje su teže od propisanih u to vrijeme, za teritoriju na kojoj su se događaji odvijali. U okviru žalbenog razloga pogrešno utvrđeno činjenično stanje u žalbi se navodi da u događaju koji je opisan pod tačkom 1. presude optuženi Todović nije učestvovao ili je zamijenjen sa nekim, navodeći da je oštećena S1 u svom svjedočenju tvrdila da je dana 03.07.1992. godine kada je zarobljena silovana od 10 različitih osoba. U vezi sa događajem opisanim u tački 2. presude optuženi nije osporavao u izjavi koju je dao Tužilaštvu BiH da je oštećena S1 u jednom periodu od oko 3 mjeseca bila kod njega. Branilac tvrdi da optuženi nije sa umišljajem stvorio nehumane uslove da bi oštećenju bilo nepodnošljivo, već da „kako je bilo optuženom tako je bilo i oštećenju“. Optuženi kada je odlazio nije zaključavao oštećenu S1, što su potvrdili svjedoci Blagojević i Vladičić, a prilikom unakrsnog ispitivanja oštećene S1 na pitanje odbrane zašto nije otišla od optuženog odgovorila je da nije imala gdje.

6. U vezi sa odlukom o krivičnopravnoj sankciji i imovinskopravnom zahtjevu branioc navodi da je od olakšavajućih okolnosti vijeće imalo u vidu raniju neosuđivanost optuženog, njegovo ponašanje tokom glavnog pretresa, koje je procijenjeno kao izuzetno primjereno, poštovao je odluke suda, međutim branilac smatra da je vijeće trebalo da cijeni i izuzetno kajanje optuženog koje se sastojalo u priznanju krivice. Naime, kako branilac navodi, odbrana je pokušala da sa tužilaštvom sklopi sporazum, ali je taj pokušaj bio neuspješan zbog postavljenog imovinskopavnog zahtjeva. U vezi sa dosuđenim imovinskopavnim zahtjevom na ime naknade štete, branilac navodi da provedeni dokazi nisu pružali pouzdan osnov za potpuno ili djelomično rješenje imovinskopavnog zahtjeva, te zbog toga smatra da je trebalo uputiti oštećenu da svoj imovinskopavni zahtjev ostvaruje u parnici.

7. Odgovor na predmetnu žalbu izjavilo je Tužilaštvo BiH, sa prijedlogom da se žalba odbrane optuženog odbije kao neosnovana.

8. Na sjednici Apelacionog vijeća, održanoj dana 12.03.2018. godine, u smislu člana 304. ZKP BiH, branilac optuženog, advokat Slaviša Prodanović ukratko je izložio žalbu, te istakao da ostaje kod izjavljene žalbe, kao i prijedloga iznesenog u istoj. Optuženi Milan Todović saglasio se sa advokatom, bez potrebe da naglasi nešto više od onoga što je izjavio njegov branilac. Tužilac Tužilaštva izložio je odgovor na žalbu referirajući se na bitne

dijelove iznesene u pisanom podnesku, te konačno predložio da se žalba branioca optuženog Milana Todovića odbije kao neosnovana.

9. Nakon što je ispitalo pobijanu presudu u granicama istaknutih žalbenih prigovora, u skladu sa odredbom člana 306. ZKP BiH, Apelaciono vijeće je donijelo odluku kao u izreci, iz slijedećih razloga.

II. OPĆA RAZMATRANJA

10. Prije obrazloženja za svaki istaknuti žalbeni prigovor, Apelaciono vijeće napominje da je obaveza žalioca da u skladu sa odredbom iz člana 295. stav 1. tačke b) i c) ZKP BiH, u žalbi navede kako pravni osnov za pobijanje presude, tako i obrazloženje kojim potkrepljuje osnovanost istaknutog prigovora.

11. Budući da Apelaciono vijeće na osnovu odredbe iz člana 306. ZKP BiH presudu ispituje samo u granicama žalbenih navoda, obaveza je podnosioca žalbe da žalbu sastavi tako da ista može poslužiti kao osnova za ispitivanje presude.

12. U tom smislu, podnosilac žalbe mora konkretizovati žalbene osnove iz kojih pobija presudu, precizirati koji dio presude, dokaz ili postupak suda osporava, te navesti jasno i argumentovano obrazloženje kojim će potkrijepiti istaknuti prigovor.

13. Samo paušalno označavanje žalbenih osnova, jednako kao i ukazivanje na navodne nepravilnosti u toku prvostepenog postupka bez preciziranja na koji žalbeni osnov se podnosilac žalbe poziva, nije valjana osnova za ispitivanje prvostepene presude. Zbog ovih zakonom definisanih razloga Apelaciono vijeće odbilo je kao neosnovane neobrazložene i nejasne žalbene prigovore.

A. OSNOVI ZA ŽALBU PREMA ČLANU 299. ZKP BIH: POGREŠNO ILI NEPOTPUNO UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE

1. Standardi za odlučivanje po žalbi

14. Standard koji Apelaciono vijeće treba primjeniti prilikom preispitivanja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja jeste utemeljenost (osnovanost).

15. Apelaciono vijeće će prilikom razmatranja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja utvrditi da li bi jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima došao do tog zaključka isključujući svaku razumnu sumnju. Neće svaka činjenična greška biti razlog da Apelaciono vijeće ukine presudu, nego samo ona greška koja je uzrokovala nepravilnu presudu što se kvalifikuje kao krajnje nepravičan ishod sudskog postupka, kao u slučaju kada je optuženi osuđen uprkos nedostatku dokaza o biću krivičnog djela.

16. Prilikom utvrđivanja da li je zaključak prvostepenog vijeća bio opravdan Apelaciono vijeće će krenuti od načela da se ne treba olako upuštati u narušavanje činjeničnog stanja koje je utvrdilo prvostepeno vijeće. Apelaciono vijeće ima na umu, kao opšte načelo da je zadatak da sasluša, provjeri i odmjeri dokaze izvedene na glavnom pretresu prvenstveno u diskrecionoj nadležnosti prvostepenog vijeća. Stoga Apelaciono vijeće mora iskazati određeno uvažavanje u pogledu činjeničnog stanja koje je utvrdilo prvostepeno vijeće.

17. Apelaciono vijeće može vlastitim nalazom zamijeniti utvrđenje prvostepenog vijeća samo ako jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima ne bi mogao donijeti takvu presudu, kada dokazi na koje se oslanjalo prvostepeno vijeće ne bi mogli biti prihvaćeni od strane bilo kojeg objektivnog suda ili kada je ocjena dokaza "potpuno pogrešna."

18. Članom 299. ZKP BiH propisano je kada se presuda može pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Odlučne činjenice se utvrđuju neposredno pomoću dokaza, ili posredno iz drugih činjenica (indicija ili kontrolnih činjenica). Samo one činjenice koje su sadržane u presudi mogu se smatrati da postoje, te bez obzira što odlučne činjenice postoje, u presudi se uvijek moraju dati razlozi o njihovom postojanju. U suprotnom nema utvrđenog činjeničnog stanja (nepotpuno utvrđeno činjenično stanje). Ukoliko neka odlučna činjenica nije utvrđena onako kako je zaista postojala u stvarnosti nekog događaja, onda postoji pogrešno utvrđeno činjenično stanje.

19. U odnosu na neposredne i posredne dokaze Ustavni sud Bosne i Hercegovine naglašava da dokazivanje činjenica putem posrednih dokaza nije samo po sebi u suprotnosti sa načelom pravičnog suđenja, u skladu sa članom 6. stav 1. EKLJP.¹ Međutim, dokazanost

---

¹M.Š., AP-661/04 (Ustavni sud BiH), Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 22. aprila 2005. godine, para. 36.

činjenice putem posrednih dokaza mora se utvrditi isključujući svaku razumnu sumnju, gdje mora postojati čvrsta i logična povezanost tako da činjenični zaključak prvostepenog vijeća bude jedini mogući zaključak na osnovu dokaza. Kriterij koji se primjenjuje jeste razumna sumnja. Vrlo rijetko se činjenica može dokazati isključujući svaku razumnu sumnju. Svakako, kao kada se sastave svi dijelovi neke slagalice, ponekad posredni dokazi mogu biti uvjerljiviji od svjedočenja neposrednog očevidca koje može biti podložno varljivosti ljudske percepcije.

2. Žalba odbrane optuženog Milana Todovića

20. U okviru žalbenog razloga pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja branilac navodi da u događaju koji je opisan pod tačkom 1. presude optuženi Todović nije učestvovao ili je zamijenjen sa nekim, navodeći da je oštećena S1 u svom svjedočenju tvrdila da je dana 03.07.1992. godine kada je zarobljena silovana od 10 različitih osoba. U predmetu protiv optuženog Davidovića oštećena S1 u izjavi koju je dala 1995. godine istražiteljima Međunarodnog krivičnog suda za Jugoslaviju tvrdi da je optuženi Davidović silovao dok pred Sudom BiH izjavljuje suprotno, te odbrana dalje navodi da je očigledno da se oštećena S1 ne može sa sigurnošću sjetiti svega i da postoji mogućnost da zamjenjuje osobe i događaje i da imajući u vidu da nisu izvođeni drugi dokazi u pogledu ove tačke, događaj opisan pod tačkom 1. nije dokazan van razmne sumnje.

21. U vezi sa događajem opisanim u tački 2. presude optuženi nije osporavao u izjavi koju je dao Tužilaštvu BiH da je oštećena S1 u jednom periodu od oko 3 mjeseca bila kod njega. Branilac tvrdi da optuženi nije sa umišljajem stvorio nehumane uslove da bi oštećenoj bilo nepodnošljivo, već da „kako je bilo optuženom tako je bilo i oštećenoj“. Optuženi kada je odlazio nije zaključavao oštećenu S1, što su potvrdili svjedoci Blagojević i Vladičić, a prilikom unakrsnog ispitivanja oštećene S1 na pitanje odbrane zašto nije otišla od optuženog odgovorila je da nije imala gdje. Branilac napominje da optuženi potiče iz konzervativne sredine gdje se djevojke kupuju, pa je optuženi kupio oštećenu računajući da će sa njom živjeti, te kako se u žalbi tvrdi to su okolnosti koje idu u prilog da se ne radi o klasičnom silovanju i da je umišljaj optuženog kad je upoznao oštećenu i kad je kupio išao za tim da se oženi te da je prvostepena presuda trebala sa više pažnje i uvažavanja da cijeni ove nesporne činjenice.

(a) Nalazi Apelacionog vijeća

22. Apelaciono vijeće je razmatrajući žalbene prigovore odbrane koji ukazuju da je činjenično stanje iz pobijane presude pogrešno i nepotpuno utvrđeno i detaljnom analizom sadržaja pobijane presude, te nakon izvršenog uvida u spis predmeta, došlo do zaključka da se radi o neutemeljenim tvrdnjama. Ovo Vijeće nalazi da je činjenično stanje pravilno i potpuno utvrđeno i da pobijana presuda sadrži valjane i prihvatljive razloge o svim odlučnim činjenicama na osnovu kojih je donesena osuđujuća presuda u odnosu na optuženog Milana Tadića.

23. Prije svega, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće u ovom predmetu cijenio dokaze u skladu sa ZKP BiH primjenjujući prevashodno načelo pretpostavke nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava prema kojem tužilaštvo snosi teret utvrđivanja krivice optuženog, a tužilaštvo to mora utvrditi isključujući svaku razumnju sumnju.

24. Potrebno je naglasiti da prvostepeno vijeće nije bilo dužno baviti se svakim dokazom, već je u smislu odredbe iz člana 15. i 281. ZKP BiH izvršilo slobodnu ocjenu dokaza baveći se u prvom redu onim dokazima koji su nužni za ostvarenje svrhe ove presude, smatrajući da nije nužno raspravljati baš o svakom dokazu. Stoga, ovo Vijeće nalazi da je pobijana presuda pravilno koncentrisana na ispitivanje i ocjenu dokaza na kojima se zasniva ocjena da je učinjeno krivično djelo koje se optuženom stavlja na teret i o krivici optuženog, te da na taj način nije došlo do pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

25. Nakon što je Apelaciono vijeće izvršilo opću analizu ocjene dokaza u pobijanoj presudi i zaključilo da je ista izvršena u skladu sa pravilima procesnog zakona, savjesno, pravilno, objektivno i detaljno, u nastavku će analizirati pojedinačne prigovore odbrane optuženog Milana Todovića.

26. Žalbene prigovore odbrane optuženog Milana Todovića, kojim se osporavaju radnje optuženog iz tačke 1. izreke presude, ovo vijeće nalazi neosnovanim. Naime, prvostepeno vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo krivicu optuženog za silovanje oštećene, na način kako je to činjenično opisano u izreci presude, te svoj zaključak utemeljilo prvenstveno na iskazu oštećene „S1“, čiji iskaz vijeće nalazi detaljnim i uvjerljivim, te potkrijepljenim posrednim iskazima svjedoka Neđeljka Blagojevića i Osmana Subašića.

27. Analizom iskaza oštećene koja je detaljno opisala događaj kada je prvi put vidjela optuženog Todovića, Apelaciono vijeće zaključuje da su prigovori odbrane kako se oštećena ne može sa sigurnošću sjetiti svega i da postoji mogućnost da zamjenjuje osobe i događaje, pa tako i optuženog, posve neosnovani i nemaju utemeljenja u utvrđenom činjeničnom stanju.

28. Naime, opisujući događaj, oštećena je navela da je jednu večer u stan u kojem su bile smještene došao izvjesni Dragan Stanković zv. "Dragec" i za 200 maraka kupio djevojčicu koju je potom odveo u neki drugi stan. Na pitanje tužioca šta se dalje dešavalo sa njima tri koje su ostale u stanu, oštećena odgovara: "Možda posle nekih dva, dva sata došao je ponovo Tuta i Zelja i rekli su da idem sa njima. I ja sam izašla i otišla sa njima i oni su mene vratili, svratili u, u Aladži u jednoj, u zgradi u Aladži onde odma kod parka, i ostavili su mene u autu. Oni su otišli gore negdje u stan nekome, ja nisam znala ko je tu se nalazi. I zadržali se neko vrijeme i onda su sišli odozgo i rekli su meni idi gore, ideš kod male da budeš. Ja nisam znala da je mala tu. I ja sam otišla gore i bila sam kod njih jedno, jedno vrijeme. I onda nas je, nas je Dragan Stanković prebacio u kuću od, od nekog Jojića, ne znam sad kako se zvao, u gore iznad Aladže i tuj smo boravile neko izvjesno vrijeme i tu, u tu kuću je Dragan Stanković doveo, doveo izvjesnog Milana Todovića i rekao je da, da će, da će on da, da ja moram njemu učiniti zadovoljstvo i da će se on da brine o meni." Nakon toga, kako oštećena navodi, optuženi Todović je silovao oštećenu na kauču gdje su sjedili, dok je Jasmin Gazdić silovao drugu žensku osobu (djevojčicu od 12 godina) u drugoj sobi. Vojnici koji su bili prisutni te prilike bili su naoružani.

29. Oštećena je dalje navela da optuženog Todovića nije od ranije poznavala ali da se on njoj predstavio i rekao da ima obučarsku radnju u Kalinoviku, a da sada radi u Foči i popravljaju obuču za vojsku. Nakon ovog događaja, oštećena i druga ženska osoba (djevojčica od 12 godina) ostaju narednih 2-3 dana u tom stanu sve dok ih izvjesni "Dragec" nije odveo u garsonjeru iznad sale "Partizan", kada je opet uslijedilo seksualno zlostavljanje od strane različitih vojnika.

30. Iskaz oštećene "S 1" potvrdili su i svjedoci Neđeljko Blagojević i Osman Subašić, koji su pored ostalog naveli da je Dragan Stanković zv. "Dragec" bio pripadnik interventne jedinice „Dragan Nikolić“ na području Foče, te da su se pripadnici iz te jedinice osjećali kao da je grad njihov, da su žene njihove, da je imovina njihova, da mogu raditi sa ljudima šta hoće.

31. Prigovori odbrane da je oštećena bila izložena višestrukom silovanju od strane različitih vojnika i lica, te da postoji mogućnost da je optuženog Todovića zamjenila sa nekim drugim, ne dovode u pitanje zaključke prvostepene presude, posebno kada se ima u vidu iskaz žrtve - oštećene „S1“ koja je i po ocjeni ovog vijeća vrlo detaljno i dosljedno opisala situaciju kada je prvi put vidjela optuženog Todovića, koji će je poslije u vremenskom periodu između decembra 1992. i 05.03.1993. godine držati u seksualnom ropstvu i prisiljavati na seksualne odnose nakon što ju je kupio od pripadnika VRS. Stoga, imajući u vidu da je oštećena bila izložena višemjesečnom seksualnom ropstvu od strane optuženog Todovića, posve je iracionalno zaključiti da je oštećena mogla zamijeniti istog sa nekim drugim.

32. Kada su u pitanju prigovori kojima se osporava tačka 2. izreke presude, ovo vijeće takođe nalazi iste nesnovanim.

33. Naime, prvostepeno vijeće je ispravno utvrdilo da se optuženi prema oštećenoj ponašao na način kako je to opisano u izreci presude, tako što ju je tokom širokog i sistematičnog napada na civile ... nacionalnosti u općini Foča, znajući za takav napad, držao u seksualnom ropstvu, kršeći pri tome osnovna pravila međunarodnog prava, čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

34. Žalbeni prigovori odbrane da je postojala dobrovoljnost oštećene da boravi u garsonjeri u kojoj je bila smještena, te da je ona u svakom trenutku mogla napustiti i otići bilo gdje, jer nije bila zaključana, apelaciono vijeće nalazi neosnovanim.

35. Prvostepeno vijeće je ispravno u pobijanoj presudi cijenilo cjelokupnu situaciju koja je vladala na području Foče u tom periodu, te sveukupne okolnosti u kojima se oštećena našla, a koje obuhvataju napad ... vojske na ... stanovništvo u mjestu gdje je živjela, zatim činjenicu da joj je odmah na početku oružanih sukoba ubijena majka, o ocu nije imala nikakvih saznanja, činjenicu da je kao pripadnica ... naroda bila u stalnom strahu za svoj život i bezbjednost, s obzirom da je neposredno prije dolaska u navedenu garsonjeru preživjela brojna maltreiranja i seksualna zlostavljanja. Činjenica da je radije ostala u garsonjeri kod optuženog jasno potvrđuje da je jedino na taj način mogla izbjeći da završi ponovo na nekom od drugih mjesta gdje su vršena svakodnevna silovanja ženskih osoba (gdje je boravila prije dovođenja kod optuženog i silovana višestruko od većeg broja ... vojnika) i ova činjenica se očigledno ne može smatrati iskazivanjem njene slobodne volje ili izbora.

36. Također, iz iskaza oštećene proizilazi da je garsonjera bila zaključana sve do posjete muških osoba koje su pomogle oštećenoj i zaštitile je od ponašanja optuženog. Stoga, tvrdnje odbrane da je dobrovoljno boravila u garsonjeri sa optuženim Milanom Todovićem, te da je u svakom momentu mogla slobodno otići, ovo vijeće nalazi neosnovanim i iste kao takve odbija u cjelosti.

37. Imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, i po ocjeni ovog vijeća, oštećena nije imala nikakvih realnih mogućnosti da pobjegne iz garsonjere u Čohodor Mahali, gdje je držana od strane optuženog.

38. Tvrdnje odbrane da optuženi Todović oštećenu nije držao u nehumanim uslovima, te da nije on svjesno stvorio takve uslove kako bi oštećenoj bilo nepodnošljivo, kao i da je oštećenoj u to vrijeme u Foči bilo kako je bilo i njemu, po ocjeni ovog vijeća ne dovode u pitanje zaključke prvostepene presude.

39. Naime, oštećena je detaljno opisivala uslove u kojima je živjela za vrijeme boravka u toj garsonjeri, navodeći da nije imala šta jesti ni piti, da nije bilo grijanja i da je često nestajalo struje, a da ona sama nije mogla nigdje izaći jer ju je optuženi držao zaključanu. Oštećena je trpila zlostavljanje od strane optuženog, kako fizičko tako i seksualno, sve do momenta kada je optuženi jednu večer došao u garsonjeru sa još trojicom muškaraca, koji su, nakon što su uvidjeli ponašanje optuženog, stali u njenu zaštitu. Oštećena je detaljno opisala taj događaj, koji su nesporno potvrdili kao svjedoci brat optuženog Žarko Todović, Neđeljko Blagojević, Petar Radović i Aleksa Vladičić kao i svjedok odbrane Radoman Fundup. Oštećena je izjavila da je nakon ovog događaja optuženi Todović promijenio svoje ponašanje, pretpostavlja da je to zbog prijetnji pomenute trojice muškaraca da je ne smije dirati. Tako je navela da joj je nakon opisanog događaja jedne prilike donio i hranu, te je mogla izaći iz kuće jer vrata nisu bila zaključana. Pri tome je napomenula da ni tada nije napustila ovu garsonjeru jer nije imala gdje otići, obzirom na okolnosti koje su vladale u to vrijeme na području Foče. Na pitanje tužioca do kada je trajala ovakva situacija, oštećena je izjavila da je trajala 40-ak dana tj. sve dok jedno večer optuženi Todović nije došao u garsonjeru zajedno sa Radomanom Fundupom i počeo je tjerati da ide sa njima u Čelebiće gdje su živjeli roditelji optuženog. Prisjećajući se navedenog događaja, oštećena je navela da je zbog straha tu večer krenula sa njima, ali da su prvo svratili do ženskog zatvora u Velečevu gdje su se zaustavili jer se auto pokvarilo, nakon čega je ona krenula pješke ponovo prema Foči. Tada je optuženi krenuo za njom, vičući da stane i prijeteci da će pucati u nju. Nakon što su se vratili u garsonjeru u Čohodor mahali, optuženi je pretukao oštećenu,

pokušavajući ponovo da je siluje ali se oštećena taj put uspjela odbraniti. Nakon ovog događaja optuženi je rijetko dolazio u garsonjeru, a oštećena je 05. marta 1993. godine, uz pomoć dva lica ... nacionalnosti, uspjela napustiti Foču i preći u Crnu Goru.

40. Prvostepeno vijeće je nakon što je imalo u vidu sve dokaze provedene u odnosu na ovu tačku optužnice, posve ispravno vjerovao iskazu oštećene "S1", nalazeći da je isti u odlučujućem dijelu potkrijepljen i iskazima drugih svjedoka. Upravo imajući u vidu ocjenu izvedenih dokaza, i ovo vijeće nalazi nesporno dokaznim da je oštećena prije svega preživjela traumatično iskustvo tokom prvog silovanja, da bi potom bila izložena teškom fizičkom i seksualnom maltretiranju od strane optuženog koji ju je zlostavljao u više navrata, ograničavajući joj pritom i slobodu kretanja tako da nije imala mogućnosti da se kreće gdje želi.

41. Prvostepeno vijeće, suprotno žalbenim prigovorima iznosi i ispravnu ocjenu u pogledu uslova u kojima je položaj oštećene zasnovan (sila, prijetnja i kontinuirano fizičko i psihičko zlostavljanje) nisu joj pružali nikakvu mogućnost pružanja otpora, što je u konačnom i opredijelilo prvostepeno vijeće da zaključi van svake sumnje da, u gore opisanim okolnostima, odnos između nje i optuženog nije mogao biti dobrovoljan i normalan seksualni odnos, posebno kada se imaju u vidu ekstremni uslovi u kojima se našla i u kojima ona nije bila u poziciji da da istinski pristanak. Ona je de facto bila lišena svoje seksualne nezavisnosti nad kojom je optuženi imao potpunu kontrolu. Također, optuženi je oštećenu kupio od osobe zv. "Dragec" i zatvorio je u garsonjeru u kojoj je kontinuirano zlostavljana, gdje ju je tjerao da kuha i pleše i za druge osobe, pri čemu oštećena nije imala nikakvu kontrolu nad svojim životom.

42. Stoga, prigovori odbrane da optuženi Todović oštećenu nije držao u nehumanim uslovima, te da nije on svjesno stvorio takve uslove kako bi oštećenoj bilo nepodnošljivo, posve su irelevani, te ne dovode u pitanje zaključke prvostepene presude budući da se istom nije niti stavljalo na teret da je u to vrijeme u području Foče svjesno stvorio nehumane uslove u kojima je zatočena oštećena, već da je oštećenu protiv njene volje imajući u vidu da nije bila u situaciji da da bilo kakav istinski pristanak, izložio uslovima koji predstavljaju seksualno ropstvo.

43. Upravo opisani uslovi i po ocjeni ovog vijeća jasno predstavljaju namjerno vršenje jednog ili svih ovlaštenja optuženog u vezi sa pravom vlasništva nad oštećenom "S 1", zbog čega se suprotni žalbeni prigovori odbrane optuženog u pogledu osporavanja utvrđenog činjeničnog stanja, odbijaju kao neosnovani.

44. Konačno i ovo vijeće nalazi utvrđenim da se optuženi prema oštećenjima ponašao na način kako je to opisano u izreci presude, tako što ju je tokom širokog i sistematičnog napada na civile ... nacionalnosti u općini Foča, znajući za takav napad, držao u seksualnom ropstvu, kršeći pri tome osnovna pravila međunarodnog prava, čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Kako je to prethodno utvrđeno i za radnje pod tačkom 1. izreke presude, optuženi je bio svjestan širokog i sistematskog napada vojske RS protiv ... stanovništva na području Foče te je krivičnopravne radnje poduzimao upravo protiv osobe ... nacionalnosti koja je bila čak i predmet trgovine, nad kojom je on vršio ovlaštenja u vezi sa pravom vlasništva, te je svjestan takve situacije sa istom više puta ostvario seksualne odnose uz punu svijest da ona na te odnose nije pristala dobrovoljno, pa je radnjama opisanim u tački 2. izreke presude sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji, počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti radnjom seksualnog ropstva.

45. Stoga, Apelaciono vijeće zaključuje da je činjenično stanje iz pobijane presude pravilno i potpuno utvrđeno, te da odbrana optuženog Milana Todovića nije ponudila ovom Vijeću dovoljno jake i ubjedljive argumente u žalbi, koji bi dokazali suprotno.

B. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 298. ZKP BIH: POVREDE KRIVIČNOG ZAKONA

1. Standardi za odlučivanje po žalbi

46. Podnosilac žalbe koji tvrdi da je došlo do pogrešne primjene zakona mora, kako je već rečeno, navesti barem tu navodnu pogrešku, iznijeti uvjerljive argumente u prilog svojoj tvrdnji i obrazložiti na koji način je ta pogreška utjecala da odluka bude nezakonita.

47. U slučaju kada povreda zakona proizlazi iz primjene pogrešne pravne norme u presudi, Apelaciono vijeće može navesti tačnu pravnu normu i shodno tome preispitati relevantna činjenična utvrđenja prvostepenog vijeća. Time Apelaciono vijeće ne ispravlja samo pravnu grešku nego osigurava primjenu odgovarajuće pravne norme na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje.

48. U slučaju kada Apelaciono vijeće zaključi da je prvostepeno vijeće pogriješilo u primjeni zakona, ali je uvjeren u tačnost činjeničnog stanja koje je utvrdilo prvostepeno vijeće, Apelaciono vijeće će preinačiti presudu u svjetlu pravilne primjene zakona i po potrebi samo utvrditi odgovarajuću kaznu, a u skladu sa odredbama člana 314. stav 1. i 308. ZKP BiH.

2. Žalba odbrane optuženog Milana Todovića

49. U okviru žalbenog razloga pogrešne primjene krivičnog zakona odbrana smatra da se u ovom predmetu trebao primjeniti krivični zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja radnji koje se stavljaju na teret optuženom, a to je Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: „KZ SFRJ“), koji je kao preuzet važio u Republici BiH, nakon njenog priznanja kao samostalne države. Odbrana navodi da su se primjenom Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: „KZ BiH“) poništila dva principa na kojima počiva krivično pravo: princip zakonitosti i princip vremenskog važenja krivičnog zakona. Dalje se navodi da su članom 142. KZ SFRJ inkriminirani razni oblici krivičnog djela, pod nazivom „Ratni zločini protiv civilnog stanovništva“ i da je za ta djela bila propisana kazna najmanje 5 godina zatvora ili smrtna kazna, a pošto je smrtna kazna u BiH kao kazna izbrisana 1993. godine, tada je do donošenja KZ BiH iz januara 2003. godine, najteža kazna bila kazna zatvora u trajanju od 20 godina, pa je u vrijeme izvršenja krivičnog djela najteža kazna bila kazna zatvora od 20 godina i na taj način su stvoreni uslovi da se zakon SFRJ primjenjuje, kao blaži zakon, koji također poznaje propis o obaveznoj primjeni blažeg zakona.

50. Nadalje, odbrana želi da ukaže da nije moguće težinu jednog zakona provjeravati samo na osnovu propisane kazne, već se težina mora sagledavati uopšte, a odredba člana 142. KZ SFRJ je u svakom pogledu blaža po učinioca. Branilac smatra da je odredba člana 4a. KZ BiH nezakonita protivustavna i protivna odredbi člana 11. Međunarodne povelje o ljudskim pravima i članom 7. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer se odredbom člana 4a. KZ BiH obezvrijeđuju pravni postulati koji su zaštićeni međunarodnim poveljama i konvencijama, a to je „nullum crimen, nulla poena sine lege“ – kazne koje se mogu izricati moraju biti propisane, a u međunarodnom pravu kazne nisu bile propisane i ne mogu se naknadno propisati, a pogotovo ne izricati, kazne koje su teže od propisanih u to vrijeme, za teritoriju na kojoj su se događaji odvijali. Odbrana je na ovaj

problem ukazivala i u drugim predmetima koji su vođeni pred ovim Sudom, te navodi da sudovi u bivšim republikama koje su bile u sastavu SFRJ, uključujući sudove unutar BiH primjenjuju Krivični zakon koji je važio 1992. godine, a to je krivični zakon SFRJ, zbog čega branilac navodi da se time vrši diskriminacija prema svim onim kojima sudi ovaj sud, jer ovaj sud za počinjena djela ratnog zločina može izreći i izriče kazne zatvora preko 20 godina, a ni jedan drugi sud u BiH to ne može, niti čini.

3. Nalazi Apelacionog vijeća

51. Povreda krivičnog zakona u skladu sa članom 298. tačka a) ZKP BiH postoji kada je u pitanju da li je djelo za koje se optuženi goni krivično djelo, te se može pojaviti u tri oblika, i to: 1) kao pogrešna ocjena da li djelo, za koje se tereti optuženi predstavlja ili ne predstavlja krivično djelo, 2) kao pogrešna ocjena postojanja, odnosno nepostojanja konstitutivnih obilježja krivičnog djela i 3) kao pogrešna ocjena postojanja ili nepostojanja protivpravnosti. Također, povreda iz člana 298. tačka d) ZKP BiH postoji kada sud pravilno utvrđeno činjenično stanje podvodi pod pogrešnu zakonsku odredbu i to tako što primjenjuje zakon koji nije mogao primjeniti ili zakon koji je trebao primjeniti, ali je to učinio na pogrešan način. Oba navedena slučaja imaju za posljedicu pogrešnu pravnu kvalifikaciju krivičnog djela, što znači da je optuženi oglašen krivim i njegove radnje ocijenjene kao krivično djelo, ali je u tim slučajevima pogrešno primjenjen krivični zakon.

52. Na osnovu pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeno vijeće je radnje optuženog pravilno kvalifikovalo kao krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH, izvršeno radnjom seksualnog rospstva i prisiljavanjem druge osobe na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju – silovanje.

53. Pitanje koji je krivični zakon povoljniji za optuženog, pokrenula je odbrana optuženog Milana Todovića u svojoj žalbi. Prije svega, potrebno je naglasiti da je osnovno polazište, kada se razmatra pitanje izbora povoljnijeg zakona (*lex mitior*), da se isto ne rješava *in abstracto*, već *in concreto*, to jeste ne uopćenim upoređivanjem starog i novog ili novih zakona, već njihovim upoređivanjem u odnosu na dati konkretni slučaj, jer isti zakon može biti povoljniji za jednog optuženog, a teži za drugog, u zavisnosti od toga za koje djelo se tereti, na koji način su propisani elementi tog krivičnog djela u zakonu, te kakve su odredbe o krivici ili kažnjavanju za to djelo.

54. U tom pogledu, Apelaciono vijeće u cijelosti prihvata argumentaciju iz pobijane presude, gdje se navodi da KZ BiH predviđa Zločine protiv čovječnosti u članu 172. KZ BiH, za čije izvršenje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili dugotrajni zatvor. Međutim, kako prvostepeno vijeće pravilno primjećuje, zločini protiv čovječnosti, kao zasebno krivično djelo nije bilo predviđeno u KZ SFRJ, pa je stoga potrebno istaći da je u vrijeme kada su počinjena krivična djela, Bosna i Hercegovina kao nasljednica države SFRJ, bila strana potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu.

55. Dakle, bez obzira da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili "principa međunarodnog prava", za prvostepeno vijeće je nesporno da su ratni zločini, uključujući zločine protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo u kritičnom periodu, čime je načelo zakonitosti zadovoljeno.

56. Prvostepeno vijeće je posve ispravno ukazalo i na odluku Ustavnog Suda BiH u predmetu AP 1553/15 (predmet po apelaciji osuđenog Zorana Babića) gdje je razmotreno pitanje primjene krivičnog zakona i kažnjavanja, te navedeno sljedeće: "S obzirom da međunarodno pravo ne propisuje dovoljno jasne sankcije za ratne zločine, Sud BiH je u apelantovom slučaju kako u pogledu krivičnog djela tako i kazne mogao jedino primijeniti KZ BiH, kao mjerodavno domaće krivično zakonodavstvo (vidi, Evropski sud, Konovov protiv Letonije, presuda od 17. maja 2010. godine, stav 212.), obzirom da KZ SFRJ, kao zakon koji je bio (Predmet broj: AP 1553/15 29 Odluka o dopustivosti i meritumu) na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela i nije propisivao ni navedeno krivično djelo pa stoga ni sankciju za takvo djelo. Stoga apelantova tvrdnja da je pri odmjeravanju kazne trebalo primijeniti KZ SFRJ kao blaži zakon ne može biti prihvaćena odnosno ne rezultira povredom apelantovog prava iz člana II/2 Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. stav (1) Evropske konvencije."

57. Pored odluke Ustavnog suda, prvostepeno vijeće konstatovalo je i odluku Evropskog suda za ljudska prava u predmetu broj 51552/10 (predmet po apelaciji Bobana Šimšića) u kojoj je navedeno sljedeće: „Zločini protiv čovječnosti u vrijeme izvršenja inkriminiranih radnji nisu bili propisani kao krivično djelo u KZ-u SFRJ, ali čine imperativni princip međunarodnog prava i nesporno je da su 1992. godine bili sastavni dio međunarodnog običajnog prava“

58. Cijeneći sve naprijed navedeno, Apelaciono vijeće nalazi neosnovanim i paušalnim žalbene prigovore odbrane istaknute u pogledu primjene krivičnog zakona, te potvrđuje da

je prvostepeno vijeće ispravno primjenilo KZ BiH iz 2003. godine na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje iz pobijane presude.

59. Apelaciono vijeće želi istaći da komparacija predmetnog slučaja, koju je vršila odbrana u žalbi, sa drugim predmetima koji su se vodili pred ovim Sudom, ukazujući pri tome na nejednak tretman u pogledu primjene blažeg zakona, nije primjeren iz razloga što su u većini slučajeva optuženi u navedenim predmetima osuđeni za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koje je bilo direktno propisano i KZ SFRJ, što ovdje nije slučaj, s obzirom da je optuženi Milan Todović osuđen prvostepenom presudom za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti, koje kako je naprijed navedeno nije bilo propisano KZ SFRJ.

60. Nakon što je utvrdilo da je KZ BiH primjenjiv u predmetnom slučaju, prvostepeno vijeće je došlo do pravilnog zaključka da su se u radnjama optuženog, kako je to detaljno navedeno u izreci pobijane presude, stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH a sve u vezi sa članom 180 stav 1. KZ BiH.

61. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće nalazi neosnovanim žalbene navode koji su ukazivali na pogrešnu primjenu krivičnog zakona.

C. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 300. ZKP **BIH:KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA**

1. Standardi za odlučivanje po žalbi

62. Žalba na odluku o kazni može se ulagati po dva različita osnova, kako to predviđa član 300. ZKP BiH.

63. Žalba na odluku o kazni može se, prije svega, uložiti na osnovu toga da prvostepeno vijeće nije primjenilo relevantne zakonske odredbe prilikom odmjeravanja kazne. Međutim, Apelaciono vijeće neće preinačiti odluku o kazni samo zbog toga što prvostepeno vijeće nije primjenilo sve relevantne zakonske odredbe, već će Apelaciono vijeće preispitati odluku o kazni samo ako podnosilac žalbe pokaže da je propust da se primjene sve relevantne zakonske odredbe doveo do nepravilne presude. Ako Apelaciono vijeće smatra da je došlo

do nepravilne presude ono će utvrditi odgovarajuću kaznu na osnovu činjeničnog stanja utvrđenog od strane prvostepenog vijeća i pravilno primjenjenog zakona.

64. S druge strane, podnosilac žalbe može osporavati odluku o kazni zbog toga što je prvostepeno vijeće neprimjereno iskoristilo svoje diskreciono pravo prilikom utvrđivanja odgovarajuće kazne. Apelaciono vijeće naglašava da prvostepeno vijeće ima široko diskreciono pravo u utvrđivanju odgovarajuće kazne, pošto je prvostepeno vijeće u poziciji da najbolje može odmjeriti i ocijeniti dokaze izvedene na glavnom pretresu. Shodno tome, Apelaciono vijeće neće remetiti analizu prvostepenog vijeća o otežavajućim i olakšavajućim okolnostima kao ni težinu koja je data tim okolnostima, osim ako podnosilac žalbe ne pokaže da je prvostepeno vijeće zloupotrijebilo svoje široko diskreciono pravo.

65. Naime, podnosilac žalbe mora pokazati da je prvostepeno vijeće dalo težinu nebitnim i irelevantnim pitanjima, da nije dalo težinu ili dovoljno težine relevantnim pitanjima, da je napravilo očiglednu grešku u odnosu na činjenice na koje je primjenilo svoje diskreciono pravo ili da je odluka prvostepenog vijeća bila u tolikoj mjeri neopravdana, ili jednostavno nepravedna, da Apelaciono vijeće može izvesti zaključak da prvostepeno vijeće nije koristilo svoje diskreciono pravo na primjeren način.

66. Apelaciono vijeće konstatuje da prvostepeno vijeće nije obavezno da posebno obrazlaže svaku otežavajuću i olakšavajuću okolnost. Ako je Apelaciono vijeće uvjereno da je prvostepeno vijeće razmatralo te okolnosti, ono neće izvesti zaključak da je prvostepeno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono pravo prilikom utvrđivanja odgovarajuće kazne.

2. Žalba odbrane optuženog Milana Todovića

Žalbom se ukazuje da prvostepeno vijeće nije pogriješilo što je našlo da na strani optuženog Milana Todovića pored olakšavajućih okolnosti, postoje i osobito olakšavajuće okolnosti, koje omogućavaju ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma, a koje u svojoj sveukupnosti nisu cijenjene, posebno iskreno kajanje optuženog koje se ogledalo i u priznanju krivice optuženog.

3. Nalazi Apelacionog vijeća

67. Prije svega, Apelaciono vijeće nalazi pravilnom i potpunom argumentaciju iz pobijane presude koja se odnosi na način utvrđivanja i visinu krivičnopravne sankcije za optuženog Milana Todovića.

215. Naime, u pobijanoj presudi je cijenjeno da optuženi nije ranije osuđivan, njegovo ponašanje tokom glavnog pretresa (iako se korektno ponašanje i poštivanje Suda očekuje, ipak je vijeće cijenilo da se optuženi izuzetno primjereno ponašao i poštivao odluke suda), te činjenicu da pojedine okolnosti i činjenice koje se tiču predmeta inkriminacije odbrana nije sporila, što je prvostepeno vijeće ocijenilo kao olakšavajuće okolnosti. Otežavajućih okolnosti na strani optuženog vijeće nije našlo.

68. Nadalje, kako je već naprijed navedeno Apelaciono vijeće prihvata pravnu kvalifikaciju utvrđenu pobijanom presudom, odnosno da je optuženi Milan Todović počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1. tačke g) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, i to radnjama prisiljavanje druge osobe na seksualni odnosn ili s njim izjednačenu seksualnu radnju silovanje i seksualno ropstvo, te je stoga neosnovan i neprihvatljiv prigovor odbrane da je zbog pogrešne primjene krivičnog zakona nepravilno odmjeren kazna zatvora optuženom.

69. Bitno je također istaći da je optuženi krivično djelo koje mu se stavlja na teret izvršio sa direktnim umišljajem, svjestan djela i posljedica preduzetih radnji, te da su samim tim neosnovani žalbeni navodi odbrane da je kazna zatvora trebala biti određena u kraćem trajanju u odnosu na izrečenu.

70. Shodno prethodno navedenom, ovo Vijeće zaključuje da se blažom kaznom prema optuženom ne bi postigla svrha kažnjavanja, što ukazuje da žalbeni navodi branioca optuženog nisu osnovani, te su kao takvi i odbijeni.

71. Dakle, prema ocjeni Apelacionog vijeća sve okolnosti koje utiču na visinu kazne su pravilno cijenjene od strane prvostepenog vijeća, koje je ispravno iskoristilo svoje diskreciono pravo kod valoriziranja istih, zaključujući da okolnosti koje su uzete u razmatranje u svojoj ukupnosti opravdavaju izrečenu kaznu zatvora.

72. Stoga, Apelaciono vijeće, nakon što je razmotrilo sve naprijed navedeno, nalazi da je kazna zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, s obzirom na sve okolnosti, te učešće i ulogu optuženog u počinjenju krivičnog djela, proporcionalna težini krivičnog djela i da će se ovom sankcijom ostvariti svrha kažnjavanja predviđena članom 39. KZ BiH.

D. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 300. ZKP BiH - ODLUKA O
IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU

1. Žalba optuženog Milana Todovića

73. Žalitelj, u vezi sa dosuđenim imovinskopravnim zahtjevom na ime naknade štete, navodi da provedeni dokazi nisu pružali pouzdan osnov za potpuno ili djelomično rješenje imovinskopravnog zahtjeva, te iako je vještak utvrdio u svom nalazu i mišljenju da je opšta životna opasnost oštećene umanjena za 45%-trajno, vještak nije utvrdio koliki je doprinos optuženog, te zbog toga branilac smatra da je trebalo uputiti oštećenu da svoj imovinskopravni zahtjev ostvaruje u parnici.

2. Nalazi Apelacionog vijeća

74. U konkretnom slučaju, pojedinačna inkriminacija koja se nalazi u osnovi Zločina protiv čovječnosti (silovanje i seksualno ropstvo), predstavlja krivično djelo protiv dostojanstva ličnosti i morala. Kod krivičnih djela protiv dostojanstva ličnosti i morala pravo na novčanu satisfakciju daje sama krivična presuda, pri čemu parnični sud (a koja ovlaštenja pripadaju i sudu u krivičnom postupku) treba utvrditi postojanje nematerijalne štete, tj. pretrpjelih duševnih bolova i straha kao posljedice krivičnog djela o kome je riječ, te visinu (svotu) naknade. Prvostepeno vijeće nalazi da u ovom konkretnom slučaju oštećena u osnovi ima pravo na naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih bolova, zbog povrede slobode ili prava ličnosti iz člana 202. ZOO- a, koja naknada se dosuđuje u jedinstvenom iznosu, a sa ovom naknadom može se kumulirati još jedino naknada na ime duševnih bolova zbog smanjenja životne sposobnosti.

75. Kada je u pitanju naknada štete na ime pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede slobode ili prava ličnosti (koja u sebi kumulira i pretrpljeni strah), prvostepeno vijeće je našlo da je oštećena radnjama optuženog navedenim u izreci ove presude, dovedena u stanje potčinjenosti, te je optuženi prisilio na kažnjivu obljubu, usljed čega je oštećena trpila duševne bolove. Stoga je prvostepeno vijeće na ime naknade za ovaj vid štete radi pretrpljenog straha, pretrpljenih fizičkih i duševnih bolova zbog povrede prava ličnosti-povreda časti, ugleda, slobode i dostojanstva odredilo kao pravičnu nadoknadu iznos od 8.000,00 KM, pri tome imajući u vidu nalaze i mišljenja vještaka, kao i dužinu perioda u

kojem je oštećena trpila negativne posljedice. Potom, prilikom odmjeravanja visine pravične naknade, prvostepeno vijeće je naročito imalo u vidu trajne posljedice ovog krivičnog djela, koje su, prema nalazu vještaka (kako pismenom, tako i usmenom izlaganju) umanjile opću životnu sposobnost oštećene za 45% trajno, a što se ogleda u smanjenoj sposobnosti pri obavljanju svih životnih aktivnosti, radnoj i socijalnoj aktivnosti i kvaliteti života, zbog čega je određena naknada za ovaj vid štete (duševni bolovi zbog smanjenja životne aktivnosti) u iznosu od 5.100,00 KM. Slijedom iznesenog, prvostepeno vijeće je na naprijed opisan način djelimično usvojilo imovinskopравни zahtjev oštećene, te joj dosudilo naknadu u ukupnom iznosu od 13.100,00 KM, nalazeći da isti iznos predstavlja pravičnu naknadu.

76. Prvostepeno vijeće je također u pobijanoj presudi dalo odgovor na identičan isticani prigovor da je vještak utvrdio u svom nalazu i mišljenju da je opšta životna opasnost oštećene umanjena za 45%-trajno, ali da nije mogao odrediti koliki je doprinos optuženog.

77. U tom pravcu u prvostepenoj presudi izneseno je da je vijeće uzelo u obzir da je oštećena, prije događaja opisanih u tačkama 1. i 2. optužnice doživjela brojna, slična traumatska iskustva, iz kojeg razloga se sve posljedice ne mogu pripisati optuženom Milanu Todoviću. Prvostepeno vijeće je ukazalo na činjenicu da su vještaci nalazom i mišljenjem obuhvatili cjelokupan period u kojem je optužena boravila u zarobljeništvu (od 03.07.1992. godine do 05.03.1993. godine), te da je punomoćnik oštećene opredijelio imovinskopравни zahtjev u skladu sa navedenim nalazima vještaka. Optuženi Milan Todović je odlukom prvostepenog vijeća osuđen za radnje koje datiraju iz perioda od decembra 1992. godine do 05.03.1993. godine i radnju koja se veže za neutvrđen dan u periodu između 30.10.1992. godine i kraja decembra 1992. godine. Vještak Kučukalić, na što ispravno žalba ukazuje, na glavnom pretresu na upit odbrane da li može procentualno izraziti doprinos optuženog odgovorio je da upravo iz razloga što se radilo o kontinuiranom i višekratnom zlostavljanju oštećene od velikog broja lica, teško je opredijeliti i odrediti lični doprinos optuženog. Dakle, zaključak prvostepenog vijeća je da šteta koju je pretrpjela i trpi oštećena, prouzorokovana dijelom i radnjama koje se optuženom ne stavljaju na teret. Upravo iz tih razloga, ispravno i po ocjeni ovog vijeća, prvostepeno vijeće je, cijeneći doprinos optuženog u nastupanju negativnih posljedica po oštećenu, djelimično usvojilo imovinskopравни zahtjev, nalazeći da navedeni jedinstveni iznos predstavlja pravičnu naknadu za oštećenu.

78. Prvostepeno vijeće je, dakle, kod donošenja odluke o visini naknade nematerijalne štete, istu donijelo radi pretrpljenog straha, fizičkih i duševnih bolova zbog povrede prava ličnosti - povreda časti, ugleda, slobode i dostojanstva odredilo kao pravičnu nadoknadu

iznos od 8.000,00 KM, te naknadu za vid štete (duševni bolovi zbog smanjenja životne aktivnosti) u iznosu od 5.100,00 KM.

79. Imajući u vidu sve naprijed navedeno Apelaciono vijeće je ocijenilo neosnovanim žalbu branioca optuženog i u djelu koji se odnosi na odluku o imovinskopravnom zahtjevu.

80. U skladu sa naprijed navedenim, a na osnovu člana 310. stav 1. u vezi sa članom 313. ZKP BiH, odlučeno je kao u izreci presude.

Zapisničar

Pravna savjetnica

Lejla Džaferbegović

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Hilmo Vučinić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.